

26.26x34.53	1/2	10	עמוד	הארץ - the marker	26.05.2015	48007109-9
פיני רובין עורך דין, גורניצקי ושות' משרד עורכי דין - 13720						

"התנהלות המדינה סביב קריסת אגרקסו משקפת ליקוי מאורות משפטי וכלכלי"

מפרכי אגרקסו גישו בימים הקרובים תביעה נגד המדינה, בטענה שהחברה שימשה כלי למתן הטבות בענף החקלאות, לא דאגה לרווחתה ולכספי הנושים – וננטשה לבסוף על ידי המדינה • המפרקים מבקשים להטיל על המדינה לשאת ביתרת ההתחייבויות של אגרקסו בסך מאות מיליוני שקלים

אפרת נוימן

ארבע שנים לאחר קריסתה של חברת היצוא החקלאי אגריקסו, שהיתה מונופול ביצוא מוצרי הקלאות מישראל, איפשר באחרונה בית המשפט למפרכי החברה להגיש תביעה – בשם החברה שבפירוק – נגד בעלי המניות: מדינת ישראל, המועצה לייצור פרחים ושיווקם והמועצה צה לענף הלול. התביעה צפויה להיות מוגשת בימים הקרובים.

נס ושפלר טענו כי הם מצאו שהנתבעות הכתיבו לאגרקסו קו דפוסי פעולה שנוגדים את התכלית העסקית של החברה: השאת רווחים – הן כפועל מכה שהחברה חילקה כספים מקופתה לאלה שהן חפצו ביקרם, תוך התעלמות מסיכונים, התערבו בענייניה שלא כדין, הפרו את חובת האמון המוטלת עליהן כבעלי מניות ואת חובת הזהירות, תוך עשיית עושר ולא במשפט. במסגרת התביעה מבקשים המפרקים להרים את המסך בין החברה לבעלי מניותיה, ולהטיל על הנתבעות חבות לשאת בכל יתרת ההתחייבויות של החברה. בין נושי אגרקסו לאחר קריסתה, נמנים ציבור החוסכים לפני סיה באמצעות הגופים המוסדיים (שרכשו אג"ח של אגרקסו) ומאות חקלאים, ספקים נותני שירותים ועובדים.

"אין למדינה עדיפות על נתבעים אחרים"
לפני שבוע החליט השופט איתן אורנשטיין מבית המשפט המחוזי בתל אביב – שאליו הועבר התיק לאחר פרישתה של השופטת ורדה אלשיך – שהוא מתיר למפרקים להגיש את התביעה, לאחר שמי צא כי מסקנות המפרקים על יסוד הממצאים אינן בלתי סבירות, וני תמכות אף בדו"ח החוקר ממשרד החקירות דרור אביב ושות', שמונה בספטמבר 2011. לדברי אורנשטיין, פעולות החקירה של המפרקים הצריכו אלפי שעות עבודה. השופט הטיל איסור פרסום על החלטתו עד אתמול ב-12:00.

אורנשטיין לא התיר למדינה לעיין במסמכי החקירה לפני הגשת כתב התביעה. "אדגיש שאין בעובדה שהמדינה נמנית עם אחת מהנתבעות כדי ליתן לה עדיפות על פני כל נתבע אחר, בכך שהיא תוכל לקבל חומרים שאינם ניתנים כרגיל לנתבע אחר – ורק מהטעם שהמדובר במדינה".

בניהול התיק תעלה השאלה העקרונית, האם חברה ממשלתית חייבת להתנהל כחברה עסקית לחלוטין או שיש לה תכליות אחרות? במקרה של אגרקסו, אפשר לטעון שהנושאים שיש להם חשיבות מודעים כי החברה לא רשאית לש"מור רווחים, ומתנהלת במימון דק מאוד. השאלה היא אם היו רשאים להניח שהמדינה לא תרשיט סיוע לחברה כשתקרוס. אחת הטענות בתביעה, המ"בוססת על דו"ח החקירה, היא כי "הסכמת הגופים המוסדיים לה"עמיד אשראי לחברה נסמכה על מעמדה של החברה כגוף הנשלט על ידי המדינה והמשרת את צרכיה. מכאן גם התדרמה הגדולה שאחזה בשוק ההון בישראל עת התברר שמדינת ישראל החליטה לנטוש את אגרקסו ונושיה 'כא' חרון הגנבים".

"אובדן דרך ערכי"

בנושאים הבאים: דרכי הניהול והשימוש בכספים בחברה, טיב ההחלטות שהתקבלו והמינויים שנעשו בה, בדיקה להיכן נעלמו הסכומים שהושקעו בחברה בעבר, רישומים פנימיים המעלים תמיהות וחשדות נוספים, חלקם לכאורה חמורים אף יותר.

לטענת המפרקים – המיוצגים על ידי עורכי הדין פנחס רובין, ירון אלכאוי, עופר פליישר ושני וייס ממשרד גורניצקי ושות', ועו"ד עידן מילר ממשרד ד"ר שלמה נס ושות' – "באדישות כמעט מוחלטת של המדינה והמועצות (המצויות בשליטה מעשית של המדינה), עבר רה מן העולם, בתוך תקופה קצרה צרה, חברה שהיתה במשך עשרות שנים ספינת הדגל של ישראל בתחום היצוא החקלאי, ואחת החברות הגדולות, המוערכות ובעלת המוניטין בתחום שיווק התוצרת החקלאית בכל העולם.

"אין ספק שפרשיית גטיש"תה של אגרקסו על ידי מדינת ישראל והפקרת נושיה להפסדים בהיקפים עצומים היא מהחמורות שידע המשק הישראלי. לדאבון הלב, לאחר כשלוש שנים של בדיקות ואלפי שעות חקירה של המפריקים, אין מנוס מלומר שהתנהלות המדינה סביב פרשייה זו משקפת ליקוי מאורות משפטי וכלכלי של המדינה (כפרט בכל הנוגע לנייטיונה הכושל של המדינה להסתתר בצנינות ושלא כדין מאחורי מסך ההתאגדות של אגרקסו) וכן אובדן דרך ערכי של המדינה".

"חברה רגילה לא היתה מעזה"

אגרקסו הוקמה כזרוע הארוריה של המדינה, לשם קידום של אינטרסים לאומיים, ובעיקר עידוד החקלאות והיצוא החקלאי ממדינת ישראל לחו"ל וביצוע מחקר ופיתוח חקלאי. לפי הנטען, אגרקסו שימשה גם כלי למתן הטבות ותמיכות לענף החקלאות והחקלאים שפעלו באמצעותה. לשם כך, הכתיבו הנתבעות לאגרקסו דפוסי פעולה הסותרים את התכלית העסקית של החברה. הרוגמה הבולטת לכך, שמי צוינת בטיטת כתב התביעה, היא

טענות המפרקים נגד בעלי המניות והמדינה

- 1 עשו שימוש לרעה בישות המשפטית של אגרקסו, שלא בהתאם למטרותיה – תוך מימון דק ונטילת סיכון בלתי סביר**
- 2 הכתיבו לאגרקסו דפוסי פעולה שנוגדים את התכלית העסקית של החברה – השאת רווחים**
- 3 כפו על החברה לחלק כספים מקופתה לגורמים שהם חפצו ביקרם – תוך התעלמות מסיכונים**
- 4 התערבו בענייניה שלא כדין. למשל "דאגו" למנות לדירקטוריון החברה דירקטורים בעלי ניגוד עניינים מובנה עם החברה, שהיו מעוניינים להגן על אינטרסים של לקוחות וספקים, מגדלי התוצרת החקלאית – ולא על האינטרס של החברה**
- 5 הפרו את חובת האמון המוטלת עליהם כבעלי מניות, ואת חובת הזהירות – תוך עשיית עושר ולא במשפט**
- 6 לאורך שנים סיכלה המדינה את הפרטת אגרקסו ויזמה הליכי הפרטה רשלניים, מזיקים ובלתי מתאימים**
- 7 לאחר הקריסה, הוסיפה המדינה חטא על פשע כשסירבה להעמיד לחברה בתקופת הקפאת ההליכים מימון ביניים שהיה חיוני על מנת לאפשר מכירה מיטבית**

למועצות החקלאיות חלק בקריסה

שלפיו אינה יכולה לצבור רווחים, ועליה לחלק את עודפי הכספים לחקלאים. לדבריו, מדובר בחלוקת ריוויירנדים אסורה, הנוגדת את חוק החברות, שקיי דמו בעיקר נציגי מועצות הייצור בדירקטוריון החברה – ומשום שסעיף זה היה גורם מרכזי בקריסתה, יש לייחס למועצות אחריות לקריסה.

מילר ייחס לממשלה אחריות גם בכך שלא קיי דמה את הפרטת החברה, כפי שניתן היה לעשות סביב 2010. מעריך הייצוגי העריך את שווייה ב-600 מיליון שקל, והממשלה קבעה שהחברה תימכר למרבה במחיר – מודל הפרטה שלא קיים בחברות דומות בעולם, לדברי מילר. "השליטה הפורמלית בחברה היתה של הממשלה...המסר שהועבר היה שמדובר בחברה של המגדלים. כל עוד הדבר תאם את התוכנית העסקית זה לגיטימי – הבעיה התי עוררה, למשל, כשאגרקסו נאלצה לבצע נסיעה של מאות קילומטרים כדי לאסוף שני ארגוני תוצרת חקלאית". לדבריו, על הקשר בין המועצות לחברה ניתן להסיק גם מכך, שכשהמועצות התאחדו נדרשה אגרקסו לקלוט 40 מעובדי המועצות. לדבריו, זמן קצר לפני הקריסה, "המדינה הדי רימה 55 מיליון שקל לתוכנית התייעלות – אבל שכחה לפקח לאן הלך הכסף"

אורה קורן

דו"ח החקירה בפרשת קריסת אגרקסו קרי בעלמועצת הצמחים ולמועצת הלול אחריות מרכזית בקריסת החברה. הדו"ח מתייחס למורעצות כאל גופים של המדינה, כשהוא קובע כי המדינה אחראית לקריסה – ולכן גם לפיצוי. לטענת הנושים, החברה חייבת כ-600 מיליון שקל, מהם כ-160 מיליון שקל באג"ח, ויתרת החוב לבנקים ולנושים לא מבוטחים.

בכנס נושים שהתקיים אתמול בתל אביב, הציג עו"ד עידן מילר את ממצאי החקירה: "השורה התחתונה של החקירה היא, שהאחריות לקריסת החברה שיש לה חובות במאות מיליוני שקלים היא המדינה ומועצות הייצור החקלאיות – הצמחים והלול – שהיו בעלי השליטה בחברה. לחברה היו מחזיקי מניות נוספים, כמו תנובה, ומסקנות החקירה הן שאין לה אחריות ישירה לקריסה", הוסיף מילר. לדבריו, בשנים הקריטיות מועצות הייצור החקלאיות החזיקו כ-55% מהחברה, המדינה כ-35% ותנובה כ-11%. "מה שהוביל בסופו של דבר לקריסה, זה המבנה שיצרה המדינה עם מועצות הייצור, שלמעשה העמיד את החברה ככלי נידף בלא הון עצמי – בניגוד גמור לכל תכלית עסקית של חברה מתוקנת ובלא יכולת להתמודד עם משברים", אמר. מילר התייחס לסעיף בתקנון אגרקסו מ-1973,

27.45x30.33	2/2	11	עמוד	הארץ - the marker	26.05.2015	48007126-8
פיני רובין עורך דין, גורניצקי ושות מסרד עורכי דין - 13720						

חימין: עידן מילר, שלמה נס ואלי שפיר בפגישת נושי אגרקסקו אתמול בתל אביב. משמאל: הפגנת עובדי אגרקסקו ביוני 2011 צילומים: ניר קידר ותומר אפלבוים

כך רתמו שרי החקלאות את אגרקסקו למשימות לאומיות, לטענת מפרקי החברה

בתקופת כהונתו של **רפאל איתן** כשר החקלאות הוא הורה למנכ"ל אגרקסקו, לאור הקשיים שהעלו מגדלים של דגי נוי, "שממחר אגרקסקו נכנסת לתחום יצוא דגי הנוי" - תחום שהחברה לא היתה פעילה בו, ולא רצתה להיות פעילה בו, ובכל זאת החלה לפעול בו

לאחר שהגיעו לאוזנו של שר החקלאות **רפאל איתן** טענות בדבר קשיים ביצוא של מגדלי התמרים במושבי בקעת הירדן, הוא הורה למנכ"ל אגרקסקו "שממחר אגרקסקו נכנסת לתחום יצוא התמרים" - אף שהיה ברור שמדובר בתחום שייסב לה הפסדים במשך שנים

לאורך שנות פעילותה השקיעה החברה מיליוני שקלים במחקרים שנועדו לקדם ולסייע לחקלאות במדינה. מחקרים אלה סייעו לכלל המגדלים - ולא רק לאלה שאגרקסקו שיווקה את תוצרתם

כמה שרי חקלאות הורו לחברה להשתתף (במימון או במימון חלקי של החברה) בתערוכות בחו"ל (לרבות באסטוניה ובברלין), משום שהדבר נראה חשוב לאינטרס המדינה וליחסי החוץ שלה, ואף שלאגרקסקו כישות כלכלית לא היה עניין בתערוכות וחלקן היו בתחומים שכלל אינם קשורים לפעילותה

שר החקלאות הורה להנהלת אגרקסקו לקדם פרויקט, שהיה הפסדי מבחינת החברה, לעידוד הפלסטינים ברצועת עזה לגדל תות שדה ולייצא את התוצרת - משיקולים של יחסי חוץ והגנה על מקורות המים. החברה ביצעה את הפרויקט עד 2007, כשהחמאס השתלט על הרצועה

ב-2002 פנה **מנכ"ל משרד החקלאות** להנהלת אגרקסקו, ולחץ עליה לתת הטבות למגדלי המלוניים. החברה הפכה הלוואה של מיליון שקל שניתנה למגדלי המלוניים - למענק

בתקופת כהונתו של **יעקב צור** כשר החקלאות, שישה מושבים מבקעת בית שאן נקלעו למצוקה כלכלית חריפה. בהוראת השר, אגרקסקו (בשיתוף מועצת הירקות ומשרד החקלאות) פעלה, תוך ספיגת עלויות כבדות, להסב את ענפי החקלאות מגידולים בשטח פתוח לגידולים במצעים מנותקים ובחממות (תבלינים, ורדים, עגבניות ופלפל)

ב-2008 ביקש שר החקלאות **שלום שמחון** מאגרקסקו לתעד את הנזקים שנגרמו לחקלאים כתוצאה מהקרה באותה השנה. החברה מילאה את ההוראה - למרות המשאבים הנדרשים ואף שמדובר בפעילות שלא קידמה את עסקיה

השופט **איתן אורנשטיין** צילום: דניאל בר און

לפני כשבוע התיר השופט איתן אורנשטיין למפרקי אגרקסקו להגיש את התביעה. אורנשטיין אמר כי מסקנות המפרקים נתמכות בדו"ח החוקר, וכי החקירה שעות עבודה

מקור: דו"ח החקירה וטיוטת כתב התביעה

צילום: פבל טולצ'נסקי

מתאימים. המדינה והמועצות התוו את התנהלות החברה בהון דקיק, כשהן מודעות לסיכוי נים הבלתי סבירים על הנושים. לאחר הקריסה, הוסיפה המדינה חטא על פשע כשסירבה להעמיד לחברה בתקופת הקפאת ההליכי כים מימון ביניים, שהיה חיוני על מנת לאפשר מכירה מיטבית. "גם לאחר כניסתה של החברה להליכי חדלות פירעון, המשיכה ארשותה של המדינה לקריסת החברה ולמצב הנוי שים. בכלל כך, סירבה המדינה להזרים סכום קטן יחסית של כ-8 מיליון יורו על מנת שניתן יהיה להמשיך את פעילותה ול- מכור את החברה כעסק חי - אף שהובהר למדינה שכספי ההזרמה יוחזרו לה בתורת הוצאות פירוק (ודאות כמעט מלאה להחזר)", טוענים המפרקים.

פגישות עבודה קבועות בתדירות של לפחות פעם בחודש עם מנכ"ל החברה, שדיווח על ההתפתחויות. כשהם דואגים להעביר לו את הציפייות שלהם ופעמים רבות גם את דרכי הפעולה המועדפות עליהם בעניינים שונים על סדר היום. בנוסף, המדינה והמועצות "דאגו" למנות לדיקטטוריון אגריקסקו דירקטורים עם ניגוד עניינים מובנה בכל הקשור לחברה, שהיו מעוניינים להגן על אינטרסים של לקוחות וספקים, מגדלי התוצרת החקלאית - ולא על האינטרס של החברה.

"נמשכת אדישות המדינה לנושים"

המפרקים טוענים שבמשך שנים סיכלה המדינה את הפריטת אגרקסקו ויזמה הליכי הפריטת רשמיים, מזיקים ובלתי

של מדינת ישראל, השתתפות בתערוכות בינלאומיות יקרות שלא תרמו או לא היו רלוונטיות לעסקי החברה, ושהמדינה ראתה חשיבות ליחסי החוץ שלה בקיומו של ייצוג ישראלי כמוכן מאליו לאור השליטה של המדינה בחברה. לשר החקלאות היתה סמכות לכוון את פעולות החברה כך שהיה רשאי למשל למנות את יו"ר הדירקטוריון ולהכריע בהחלטות דירקטוריון כשנוצר שוויון. "בהקשרים אלה ראוי לציין שיחזקאל זכאי, ראובן איילנד, אברהם בן-מאיר, מאיר בן-מאיר, אברהם ברום ואחד רים מילאו כולם את תפקיד מנכ"ל משרד החקלאות ובאותה עת היו יו"ר החברה; וכי אריה נחמקין ויעקב קב צור, מונו ליו"ר החברה בסמוך לסיום תפקידם כשרי החקלאות". לפי הנטען, שרי החקלאות או נציגי משרדיהם גם נהגו לקיים

טוענים התובעים. במקביל להתנהלות החברה "במימון דק קיצוני", נטען כי הנתבעות איפשרו לה גידול משמעותי במינוף - כך שבמועד קריסתה, התחייבויותיה היו גבוהות מ-600 מיליון שקל.

קשר הדוק עם משרד החקלאות

בטיטת התביעה נטען שהנתבעות רתמו במשך שנים - גם באמצעות הוראות "שהונחתו" על ידי שרי החקלאות לדורותיהם, במישרין או בעקיפין - את החברה וקופתה לכל משימה לאומית שנראתה בעיניהן חשובה בתחום החקלאות, גם אם היה ברור שהדבר יסב הפסדים כלכליים. מדובר, למשל, בביצוע פרויקט הפסדי עם הרשות הפלסטינית משיקולים של יחסי חוץ והגנה על מקורות המים

במחיר של הפסדים. "באופן שכזה תמכה החברה לאורך שנים במגידלים, ובמיוחד במגדלי הפלפלים והעגבניות בערבה, באזור בית שאן ובבקעת הירדן, במיליונים רבים של שקלים, מטעמים של תמיכה בהתיישבות ביישובי ספר וציונות. "חמור מכך, דפוסי הפעולה שהכתיבו הנתבעות לאגרקסקו היו לחלק, באופן שוטף, את כל 'העורפים' שיכולים היו להיצבר בקופתה לגורמים שהמדינה והמורצות (כהגדרתן להלן) חפצו בייקום (החקלאים), בדרך של התאמת (הגדלת) התמורה המשולמת לחקלאים - בהתעלם מהוראות הדין... חברה 'רגילה' לא היתה מעזה לחלק דיווירנד מדי שנה (לרוקן את כל עודפיה) בעוד שצבא הנושים צוכא על דלתותיה, קל וחומר בלי לבחון בכל פעם אם החלוקה עומדת במבחני החלוקה שבדין",

ההוראה בתקנון החברה שקבעה המדינה, שלפיה נאסר על החברה להפיק או לצבור רווחים. "במלים אחרות, אגרקסקו היתה חברה, שבהוראת הנתבעות דאגה לרווחיהם של ספקיה ולא לרווחתה שלה, וממילא גם לא לכי ספי הנושים... אין תימה שההשקפה של הנתבעות ובעקבות כך גם של ההנהלה על החברה היתה שהחברה רה אינה מוקמת לתכלית עסקית ואינה מיועדת להפיק רווחים. תכנית קיומה היא לסייע למגדלים ולפעול לטובת ענף היצוא החקלאי וכך להגדיל היצוא מישראל". אחת הדוגמאות המובאות בטיטת כתב התביעה לתמיכה במגדלים היא הבטחת "מחיר מוצהר" למגדלים בגין התוצרת החקלאית בלא תלות במחירים שאגרקסקו תקבל עבור התוצרת - כלומר, מדובר בהבטחת תשואה גם